

Pörög a kígyó, kavarog a por...

Az előző választások óta sok minden történt, amitől a közhangulat nekikeseredettebb, mint valaha is volt, egy azonban kétségtelen: az utóbbi két és fél évben kormányközeli körökből nem indult újának olyasfajta gyűlöletheadjárát, amely kiszorítással fenyegetett volna bármely „törpe minoritást”. Úgy látszik azonban, a tolerancia talaján megerősödtek és szárba szökkenek az intolerancia virágai. A múlt héten Szabó Albert rasszista kifakadásai szolgáltattak erre példát, ez a hétvége pedig már nemzetközi kitekintést is ad: a MIÉP meghívására Magyarországra érkezett Jean-Marie Le Pen, a francia szélsőjobboldal vezére. S megint felmerül az örök kérdés – immár korántsem teoretikusan –: mekkora veszélyt rejt a türelem a türelmetlenséggel szemben? Kéri László politológust kértük, hogy a most igen aktuálissá vált örökzöld témáról fejtse ki véleményét. A beszélgetésből azonban kiderül: az ördög nem mindig ott van, ahonnan a kénköszagot érezzük...

GYÉMÁNT MARIANN

◆ Arról, hol van a véleményszabadság határa, már az idén tavasszal lezajlott egy vita. Én éppen nem voltam itthon, de nézeteim inkább Kis János álláspontjához állnak közel, azaz azt mondom, hogy a véleményszabadság azzal jár: az idióták is megszólalhatnak, a politikai extrémisták is hangot kaphatnak... Mert hát ki döntheti el azt, hol van a szólásszabadság határa? Ha valakinek módjában lenne dönteni és korlátokat állítani, akkor maga ez a jog is veszélyes volna. Az persze más kérdés, hogy a fasiszta gondolatokat nem szabad szó nélkül hagyni. Ami persze babrás dolog, s meglehetősen fárasztó...

◆ Tehát az ön véleménye szerint most, október 23-án nem történt minőségi változás? Pusztán a szólásszabadság érvényesült?

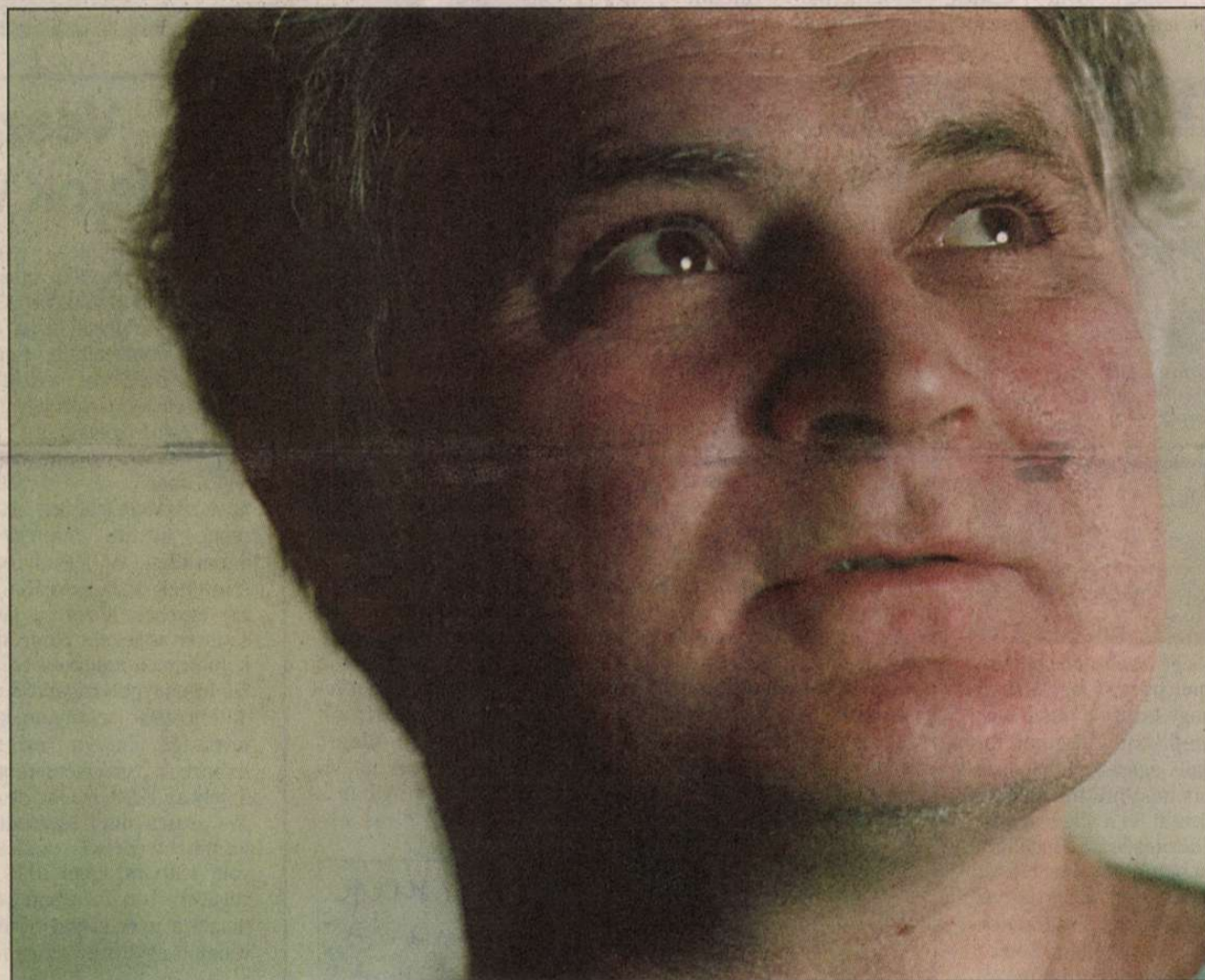
◆ Szerintem a szélsőjobb csak a saját, rendkívül szűk közönségére tud hatni. Ugyanaz a tíz-húsz fős csoport vonult egyik helyről a másikra október 23-án. Látta a Sivatagi show-t? A kígyót, amely vesztül forog a porban, s még az elefánt is fél tőle? Így van valahogy a szélsőjobb is: kénytelen iszonyatos sebességgel forogni, hogy féljenek tőle... Ettől azonban még se nem óriáskígyó, se nem mérges kígyó. Én értem ezt a taktikát, csak persze fogas kérdés, mi ilyenkor a helyes cselekvés.

◆ Ez annyira fogas kérdés, hogy a jelek szerint a rendőrség, sőt a bíróság is zavarban van...

◆ Igen, de én mégis azt hiszem, be kell rendezkednünk arra, hogy ezekkel a jelenségekkel együtt éljünk. Végül is tüzzel-vassal úgysem lehetne kiirtani őket. Én a magam részéről legszívesebben legyintenek rá, ugyanakkor persze emlékezni kell Weimarra s a magyar történelem megannyi példájára... Arra, ha a szélsőjobb nem találkozik ellenállással, akkor eszkalálódik. Nem olyan könnyű okosnak lenni. De szerintem ma a túlértékelés a nagyobbik veszély.

◆ Arról mi a véleménye, amit Eörsi István nyilatkozott lapunknak a múlt héten, nevezetesen, hogy a kormánykoalíció még támogat is anyagilag bizonyos szélsőséges szervezeteket, azt a vádat kivédendő, hogy nem elég nemzeti érzületű...

◆ Azt, hogy a kormány nem lép fel egyes szélsőjobboldali szervezetek ellen, én még dicséretesnek is tartom. De hát az MSZP és az SZDSZ elég nagy szervezet, harminc-negyvenezres tagsággal... Ők hol voltak október 23-án? A szélsőjobb ellen fellépni egyébként nem az értelmiség

(Fotó: Kleb Attila)

dolga, mint tette ezt néhány éve a Charta. Vannak baloldali szervezetek. Miért nem csinálják? A politikai harcokat a politikai szervezeteknek kell megvívniuk. A kormányzó pártok a kormányzáson túl mást nemigen tesznek, pedig más funkcióik is volnának. És ez nem jó. Ez komoly hiba.

◆ Ezek szerint nem értene egyet azzal, ha feltámadna a Charta.

◆ Nem lennék lelkes. Más volt a helyzet 92-ben, amikor egy kormányzó párt második embere, aki bent ült a parlamentben, szélsőjobboldali kanyart vett, vagy még előbb, 91-ben, amikor a legnagyobb kormányzó párt frakcióvezetője megírta a nevezetes Kónya-dolgozatot. Arra jogos válasz volt a Charta, amely nemcsak a parlamenti ellenzéket tömörítette, hanem az értelmiség jó részét is. Most viszont ilyesmiről szó sincs. Nem is értem, a közszolgálati rádió miért csinált kvázi propagandát annak, hogy szélsőséges csoportok minden utcasarkon elmondták agyrémeiket.

◆ De hát a médiát vád érheti

akkor is, ha nem ad hírt az eseményekről.

◆ Ez valószínűleg szakmai felkészültség kérdése. Lehet hírt adni valamiről úgy is, hogy nem csinálunk propagandát neki...

◆ Miután a médiatörvény legfőbb törekvése az volt, hogy szinte egyetemlegesen kiterjessze a pártok felügyeletét a médiára, lehet: ennek a következménye ez a jelenség.

◆ Én már eleve nem értettem egyet az ilyen típusú kuratóriumok felállításával, mert látszatdemokratikus intézményeknek tartom őket. Nem tudom, miért kellett mindent pártfennhatóság alá rendelni. A pártok mindenestre lelkesen megegyeztek ebben.

◆ És olyan személyiségeket is delegáltak, akik nemigen számitanak szalonképesnek...

◆ Ez már a pártokat minősíti. Hiszen, ha nem is mindenki, de sokan emlékeznek rá, ki milyen

gül is a kormányzó pártoknak számtalan lehetőségük van erre, a tömegkommunikációtól a parlamentig. Vajon miért nem tették meg? Ezért nem lehet elverni a jobboldalon a port! Ellenkezőleg: nem kellett volna esélyt adni arra, hogy ezt a jobboldal kihasználhassa. Számomra – többekkel együtt – már régen nyilvánvaló: nem jó, ha a kormány pusztán gyakorolja a hatalmat, de indoklási kényszert nem érez.

◆ A jelek szerint a koalíciós pártok most már kezdik érezni ezt a bizonyos indoklási kényszert.

◆ Bizony. Mind a két pártnak szembe kell néznie azzal, hogy újra meg újra kötnie a konszenzust a társadalommal. S ez csak egyre nehezebb lesz, hiszen jövőre már elkezdődik a kampány.

◆ Sőt már el is kezdődött. Legalábbis ami az ellenzéki pártokat illeti. A koalíció meg ott áll megdermedve, mint az ön által említett elefánt a Si-

vati show-ban, a kígyót látván...

◆ Igen, s ez nagyon szomorú. Mert azt jelenti, hogy messze nincs meg bennük az a politikai tehetség, amit az ország feltételezett, amikor ilyen többséggel megválasztotta őket. Ez igencsak lehangoló... Talán kevesebb energiát kellett volna fordítani az egymás elleni beharcokra. Ezt mondtuk, írjuk néhányán, de hát az ember előbb-utóbb elhallgat, ha véleményére nem figyelnek oda.

◆ S ha most feloldaná „hallgatósi fogadalmát”, mit mondana?

◆ Azt, hogy a koalíciós pártoknak el kellene felejteniük, hogy hatalmon vannak. Mert továbbra is érvényes az az elemi politológiai igazság, hogy – demokratikus körülmények között – a hatalom megszerzésénél csak a hatalom megtartása nehezebb. Mindenesetre a döntések indoklása ezerszer körültekintőbb, aprólekosabb és tisztességesebb munkát követelne, mint ahogy ezt eddig tették. Az adótörvényektől kezdve a privatizációs ügyletekig, a bel-

ügyi tevékenységtől kezdve a beruházási döntésekig mindent ideértve. Mert be kell látni, hogy elveszében a bizalom, s helyette a gyanú halmozódik. A bizonyítási teher a koalíción van, akár tesszik ez a kormánypártoknak, akár nem. Nem kell megvárni, amíg rászorítják őket erre. S azt hiszem, ezt még mindig nem értették meg. Hozzászórtak ahhoz, hogy a bizonyítási teher az ellenzék oldalán van. Lélektani fordulat történt, amelyet a miniszterelnök sem vett észre. Hiszen az elmúlt időszakban kétszer is megengedte magának, hogy az előző kormány hibáival takaróddzék. Holott 1996-ban ez már nem érv. S Pető Iván helyében sem célozgatnam volna a Lakitelem Alapítványra. Mert ez nem ad választ a mostani kérdésekre.

◆ Hacsak azt nem: nincs mit egymás szemére hányni...

◆ Igen ám, csak ez morálisan nem így van. S valószínűleg Horn Gyula és Pető Iván sem így gondolta. Hanem úgy: „az, akinek vaj van a fején, engem ne oktasson ki.” De ez sem igaz. Mert nem azt kell bizonyítani, hogy a másik becsstelen, hanem azt, hogy én tisztességes vagyok. Ez ugyanis nem magától értetődő, nem evidencia. Hiszen éppen elég gyanús dolog történt az utóbbi időben.

◆ És ez a sok gyanús dolog úgy csapódik le a közvéleményben, hogy egyrészt megvonja a bizalmat a jelenlegi koalíciótól, másrészt pedig egy még rosszabb konstrukciótól fél.

◆ Igen, furcsa az ember. Fél a rosszabbtól, s ugyanakkor jobbat is vár. Mindenesetre, ha valóban rosszabb lesz, azt a mai hatalom csak magának köszönheti. Mert az ellenzék nem nyújtott olyan színvonalas teljesítményt, hogy ez csábíthatná el a szavazókat. A koalíció taszító ereje nagyobb, mint az ellenzék vonzereje. Ellenében például az 1992-es helyzettel, amikor ez fordítva volt. Nem használt a kormánynak, hogy elmaradt a Bokros-csomag tisztességes magyarázata, annak elemzése, hogy mi történt az azt megelőző kilenc hónapban, válassz arra, hogy miért távoztak egymás után a miniszterek... Sok-sok hiba, sok-sok mulasztás kell ahhoz, hogy megingathassa azt az előlegezett bizalmat, amelyet ez a kormány megkapott. S mindezt megkoronázta a Tocsikügy, ami már várható volt, hiszen csak afféle lencseként szolgált, amely összegyűjtötte a különböző irányból érkező sugarakat. De hát még mindig nincs késő, még mindig lehetne tanulni... ha el tudja hitetni a koalíció, hogy van ereje, szándéka és akarata a változtatásra. Ha nem, akkor minden megy tovább a maga útján. Feltehetően az anarchia felé...

◆ Ön meglehetősen borulátó. Hiszen mást sem lehet hallani, mint azt, hogy nincs válság.

◆ Igen, ettől a szótól mindenki fél, mint ördög a tömjénfüsttől. S ezért hallani folyton, hogy nincs se politikai válság, se gazdasági válság, se társadalmi válság. De ha mindez nincs is: a bizalmi válság épp elég. Ha ennek a hatalom nem éri a súlyát, nem érti meg a jelentőségét, az önmagában is elég nagy baj. A szómágia, a ráolvasás sohasem segít. Utoljára 1986-ban Kádár hajtogatta, hogy nincs válság. Ezt a kifejezést a politikai szóhasználatból is kitiltották. Emlékezni kellene rá, hogy ez a taktika már tíz évvel ezelőtt sem vált be...

Interjú Kéri Lászlóval
a belső jobboldal megfigyeléséről
szavak lehetőségeiről (hol lehet a szabadságról)
mediatörvényről, a kormány hatalom-gyaloglásáról